

System celoživotního vzdělávání lékárníků ve Velké Británii

Michal Papáček¹, Alena Petříková²

¹Veřejná lékárna, Middlesbrough, Velké Británie

²Ústav aplikované farmacie, Farmaceutická fakulta, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno

Celoživotní vzdělávání lékárníků je pro všechny britské lékárníky povinné. Řídí se profesním řádem britské lékárnické komory a vychází z myšlenky kontinuálního profesního rozvoje – Continuing Professional Development (CPD). Náplní CPD může být jakákoli oblast vedoucí ke zvýšení kvality a bezpečnosti individuální praxe lékárníka. Základním nástrojem pro samotné CPD a jeho zaznamenávání je model „CPD cyklu“. CPD může být uskutečňováno jakýmkoli způsobem, nejčastěji však formou vzdělávacích akcí, samostudia, e-learningu a analýzy vlastní praxe. Ačkoli je CPD podporováno a je efektivní, komora v současnosti pracuje na jeho zkvalitnění.

Klíčová slova: lékárenství, celoživotní vzdělávání lékárníků, CPD cyklus, Velká Británie.

System of continuing education of pharmacists in Great Britain

This article focuses on system of continuous education of British pharmacists. This system is compulsory and is regulated by the General Pharmaceutical Council and its Professional Standard. It is based on the concept of Continuing Professional Development (CPD). Pharmacists are encouraged to undertake CPD in any area that leads to increasing quality of care and improved patient safety in their individual pharmacy practice. The „CPD cycle“ model is the fundamental tool for CPD participation and its recording. CPD can have any form, most common forms include attending training events, self-directed learning, e-learning and reflection on one's own practice. Although CPD has been well implemented and supported, GPhC is currently working on its improvement.

Key words: pharmacy, pharmacists' continuing professional development, CPD cycle, Great Britain.

KORESPONDENČNÍ ADRESA AUTORA: PharmDr. Michal Papáček, MichalPapacek@seznam.cz
Veřejná lékárna, Middlesbrough, Velké Británie
Diamond Street, Saltburn by the Sea, TS12 1EB, United Kingdom

Cit. zkr: Prakt. lékáren. 2017; 13(3e): e50–e54
Článek přijat redakcí: 22. 2. 2017
Článek přijat k publikaci: 15. 7. 2017

Lékárenství ve Velké Británii

V britském lékárenství v současnosti působí ve veřejné, nemocniční a další praxi kolem 61 000 lékárníků (1), kteří ve 14 348 lékárnách (2) poskytují péči populaci s celkovým počtem kolem 64 596 800 obyvatel (3). Lékárenská síť je regulovaná. Vlastníkem lékárny může být lékárník, skupina lékárníků či právnická osoba.

Regulační a profesní organizace lékárníků Velké Británie

Regulační a profesní organizací lékárníků Velké Británie (Anglie, Skotsko, Wales) byla od svého vzniku v roce 1841 do 27. 9. 2010 The Royal Pharmaceutical Society of Great Britain (RPSGB), kdy došlo k jejímu rozdělení na Royal Pharmaceutical Society (RPS) a General Pharmaceutical Council (GPhC). Nově vzniklá RPS (4, 5) převzala roli čistě profesní organizace s dobrovolným členstvím, podporující a zastupující lékárníky i farmaceuty z dalších odvětví. GPhC začal plnit úlohu nezávislého státního regulačního úřadu s funkcí lékárnické komory, která dohlíží nad registrací lékáren, lékárníků a farmaceutických asistentů a výkonem jejich povolání ve Velké Británii (4, 6). Členství v GPhC je povinné pro všechny farmaceuty vykonávající svou praxi v lékárnách, pouze členové GPhC mohou ve Velké Británii používat označení lékárník (pharmacist). Cílem komory je chránit, zachovávat a podporovat zdraví obyvatel díky dohledu nad dodržováním závazných profesních předpisů (řádů), které stanovuje (6). Tyto profesní předpisy podrobně určují podmínky pro všechny důležité aspekty lékárenské praxe, včetně registrace lékáren, lékárníků a farmaceutických asistentů, požadavků na jejich kvalifikaci a také stanovují pravidla celoživotního vzdělávání a specializačního vzdělávání.

CPD lékárníků ve Velké Británii

Celoživotní vzdělávání lékárníků ve Velké Británii vychází z modelu tzv. kontinuálního profesního rozvoje britských pracovníků ve zdravotnictví – Continuing Professional Development (CPD) (7). Principy CPD jsou společné jak pro lékárníky, tak i lékaře a další kvalifikované pracovníky ve zdravotnictví.

CPD je založeno na třech základních principech: **i) Kontinualita** – proces vzdělávání je chápán jako nepřetržitý, celoživotní, bez ohledu na věk, odbornost, či profesní zaměření; **ii) Profesionalita** – vzdělávání by mělo být zaměřeno na aktuální profesní potřeby konkrétního zdravotníka, jeho role a praxe; **iii) Rozvoj** – rozvoj osobních znalostí a dovedností za účelem zvýšení kvality zdravotní péče a profesní odbornosti.

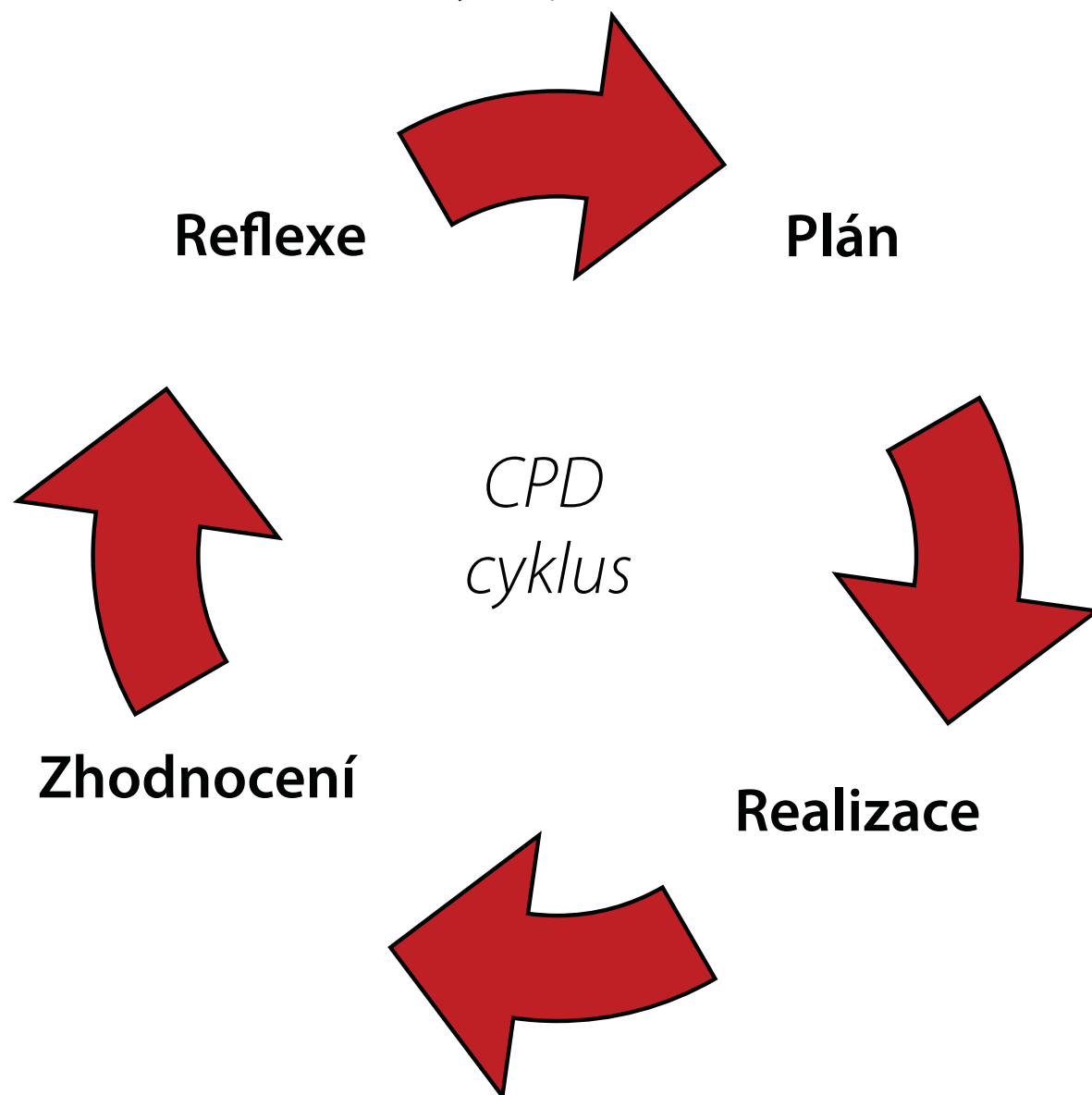
Lékárník si sám volí, v jaké oblasti a jakým způsobem se bude vzdělávat.

Model CPD Cyklu

Základním nástrojem pro CPD britských lékárníků je model „CPD cyklu“ (CPD cycle) – viz Obr. 1. Lékárník vychází ze své současné situace ve vztahu k dané problematice, ve které se chce rozvíjet, a ta odpovídá jedné ze čtyř fází cyklu prezentovaných na Obr. 1.

Reflexe (Reflection) – analýza profesní situace a definování vzdělávacích potřeb; Plán (Planning) – analýza možností vzdělávání, výběr jeho obsahu a sestavení harmonogramu; Realizace (Action) – realizace vzdělávacích aktivit a jejich záznam; Zhodnocení (Evaluation) – vyhodnocení přínosu k zvýšení kvality individuální praxe.

GPhC doporučuje začínat krokem reflexe či realizace. V praxi se dle konkrétní situace v podstatě uplatňují dva přístupy: proaktivní – kdy vzdělávání začíná reflexí, či reaktivní – začínající krokem realizace. Lékárník vede o svém

Obr. 1. Schéma modelu CPD cyklu (upraveno dle 8)

CPD povinné záznamy. Ty mají podobu strukturovaného formuláře s rozvedenými dotazy. Každý vzdělávací cyklus musí být uzavřen zhodnocením (8).

Požadavky na CPD

Profesní řád GPhC stanovuje **základní požadavky pro plnění podmínek CPD** (9):

Plnění podmínek CPD je pro každého lékárníka (člena GPhC) povinné, bez ohledu na to, zda lékárník pracuje na plný nebo částečný úvazek, či jakou zastává pozici. Cílem CPD je soustavný profesní rozvoj díky pravidelné reflexi vlastní lékárenské praxe, znalostí a dovedností za účelem zvýšení kvality a bezpečnosti lékárenské praxe. Náplní CPD může být jakákoli oblast, má-li souvislost s konkrétní lékárenskou praxí daného lékárníka.

Během 12 měsíců musí lékárníci absolvovat alespoň 9 různých CPD (alespoň 3 musí začínat "reflexí") a vést o průběhu a přínosu svého **CPD záznamy** (8). Tyto záznamy musí být uchovávány v čitelné tištěné nebo elektronické podobě, či v on-line databázi www.uptodate.org.uk ve formátu vydaném a schváleném komorou a označené symbolem CPD (10). CPD záznamy musí být na vyžádání poskytnuty GPhC za účelem jejich posouzení, zpětné vazby a kontroly CPD. Shledá-li GPhC záznamy o CPD nevyhovujícími, může je vrátit k doplnění nebo přepracování či vyzvat lékárníka k podstoupení dalšího cyklu vzdělávání do určeného data a vytvoření záznamu o tomto vzdělávání.

V případě závažného nesplnění požadavků podmínek CPD či nezaslání záznamů CPD k jejich posouzení jsou vůči lékárníkovi uplatněny sankce, které mohou vyústit až k vyloučení z GPhC a tím i zastavení lékárenské praxe lékárníka (11).

Formy CPD

Kontinuální profesní rozvoj se může uskutečňovat mnoha formami. Využívá tradičnějších forem vzdělávání, jakými jsou účast na studijních seminářích, konferencích a kurzech, ale zahrnuje i další, méně formální formy vzdělávání, jakými jsou například: vzdělávací akce na pracovišti, pedagogická a přednášková činnost, výzkumná a publikační činnost, samostudium od-

borné literatury, distanční vzdělávání, e-learning, učení založené na získávání znalostí a dovedností na základě situací a zkušeností z vlastní praxe (včetně analýzy stížností a mimořádných událostí), zpětná vazba od kolegů a pacientů a jakékoli další aktivity vedoucí k profesnímu rozvoji (9).

Podpora CPD

Organizace a podpora CPD lékárníků ze strany profesních i komerčních organizací je ve Velké Británii vysoká. Mezi nejvýznamnější profesní poskytovatele celoživotního vzdělávání patří již zmíněná RPS (12) a také Institut kontinuálního vzdělávání v oblasti farmacie – Centre for Pharmacy Postgraduate Education (CPPE) (13). CPPE nabízí řadu formátů vzdělávání (semináře, e-learning, elektronické a tištěné publikace) v různých oblastech farmacie a několika úrovních náročnosti. Lékárníci mohou také využívat velkého množství placených i neplacených tištěných a elektronických zdrojů zaměřených částečně či zcela na CPD (Chemist and Druggist, Pharmacy Magazine, Training Matters, P3 Pharmacy a další), často může být zdrojem CPD přímo praxe na pracovišti.

Ve státních nemocničních lékárnách je podpora CPD samozřejmostí a je přirozenou a nedílnou součástí pracovní náplně. Různé kurzy a školení jsou pořádány pravidelně, nejčastěji přímo na pracovišti a v rámci pracovní doby. Lékárníci mají i určitou část pracovní doby vyhrazenou pro samostudium či diskuzi s mentorem. Nemocniční lékárníci jsou ve svém rozvoji podporováni cíleně, postupně získávají nejen více znalostí a dovedností, ale dosahují také i vyšších stupňů specializace a s tím spojené vyšší pozice v rámci jasně strukturovaného profesního růstu v britském státním zdravotním systému – National Health Service (NHS).

Podpora CPD ve veřejném sektoru je výrazně odlišná, její míra a forma se mezi jednotlivými zaměstnavateli liší, v extrémním případě neexistuje.

CPD zprostředkované zaměstnavatelem ve veřejné lékárně probíhá nejčastěji formou samostudia tištěných či elektronických zdrojů, e-learningu či zaškolení zkušenějším lékárníkem nebo je v případě větších zaměstnavatelů několikrát za rok organizováno v podobě prezenčního oblastního školení, které je zaměřené na obecný profesní rozvoj a je pro všechny zaměstnance-lékárníky společné (např. nové doporučené postupy, nová legislativa). Druhý směr podpory CPD zaměstnavatelů ve veřejných lékárnách je věnován specializaci vybraných lékárníků k zavedení či rozvoji nadstandardních služeb (např. nadstandardní poradenství, soukromá preskripce v určitých indikacích, očkování). V obou případech zaměstnanci absolvují vzdělávání během pracovní doby a náklady jim jsou zaměstnavatelem hrazeny. Profesní rozvoj v oblasti zájmu samotného lékárníka zaměstnavatelé ve veřejných lékárnách většinou významnějším způsobem nepodporují. Pokud ano, pak například formou neplaceného volna.

Budoucnost CPD

Systém celoživotního vzdělávání britských lékárníků je dostatečně podporován a je efektivní. Přesto se GPhC od roku 2013 zabývá aktualizací a modernizací současného profesního řádu o CPD tak, aby lépe sloužil svému účelu – poskytoval veřejnosti větší záruku bezpečné a kvalitní lékárenské péče a také byl pro samotné lékárníky jednodušší a přínosnější (14). Nový model je označován jako „kontinuální záruka registrace“ (Continuing registration assurance) a má být zárukou kontinuálního zvyšování odborné způsobilosti, znalostí a dovedností lékárníků po ukončení univerzitního studia. CPD záznamy mají být jednodušší, aby je bylo možné provést okamžitě; CPD má mít navíc i dvě povinné formy zahrnující kazuistiky z lékárenské praxe (Case Studies) a diskuzi s kolegy (Peer Discussions). Po

pilotním testování a důkladném zhodnocení by měl nový systém uveden do praxe v roce 2018.

Závěr

Systém celoživotního vzdělávání britských lékárníků je charakteristický vysokou mírou individualizace s téměř neomezenými možnostmi výběru oblasti a formy vzdělávání. Zároveň jsou stanovena jasná pravidla pro jeho plnění a zaznamenávání a prováděna důsledná kontrola jeho dodržování. V případě nesplnění podmínek jsou uplatněny sankce.

LITERATURA

1. Statista. Number of pharmacists in the United Kingdom (UK) 2010-2016 [online]. 2016 [cit. 2017-02-14]. <<https://www.statista.com/statistics/318874/numbers-of-pharmacists-in-the-uk>>.
2. GPhC. Registers [online]. 2. 1. 2017 [cit. 2017-02-14]. <<https://www.pharmacyregulation.org/registers>>.
3. Office for National Statistics. Population Estimates for UK, England and Wales, Scotland and Northern Ireland, Mid-2013 [online]. 25. 6. 2015 [cit. 2017-02-14]. <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/rel/pop-estimate/population-estimates-for-uk--england-and-wales--scotland-and-northern-ireland/mid-2014/index.html>>.
4. Statutory Instruments No. 231: The Pharmacy Order. London: The Stationery Office, December 2010. 117 s.
5. RPS. History of the society [online]. 2016 [cit. 2017-02-14]. <<http://www.rpharms.com/about-us/history-of-the-society.asp>>.
6. GPhC. About us [online]. 2017 [cit. 2017-02-14]. <<http://www.pharmacyregulation.org/about-us>>.

Britský systém celoživotního vzdělávání lékárníků se od toho českého výrazně liší, jsou si ale i v lecčems podobné. Nejdůležitějším společným prvkem je, že lékárníci jsou povinni a motivováni se kontinuálně vzdělávat, a tím přispívat ke zlepšení lékařské péče.

Systém celoživotního vzdělávání britských lékárníků funguje velice dobře. Jiné země, včetně České republiky, by se jím a jeho prvky mohly inspirovat. Především rozšíření forem a možností celoživotního vzdělávání a zvýšení jeho podpory ze strany zaměstnavatele a dalších organizací by mohlo být prospěšné.

7. Standards for continuing professional development. London: Health Professions Council, 2005. 8 s. ISBN: 978-1-904114-42-0.
8. Plan and Record: A Guide to the GPhC's requirements for undertaking and recording continuing professional development. Version iii. London: GPhC, December 2015: 23 s.
9. Standards for continuing professional development. London: GPhC, September 2010: 5 s.
10. Framework for continuing professional development. Updated version. London: GPhC, December 2016: 21 s.
11. Statutory Instruments No. 1367: The General Pharmaceutical Council (Continuing Professional Development and Consequential Amendments) Rules Order of Council. London: The Stationery Office, December 2011: 12 s.
12. RPS. Continuing Professional development [online]. 2016 [cit. 2017-02-14]. <<http://www.rpharms.com/development/continuing-professional-development.asp>>.
13. CPPE. About CPPE [online]. 2017 [cit. 2017-02-14]. <<https://www.cppe.ac.uk/about-cppe>>.
14. GPhC. Continuing fitness to practice [online]. 2017 [cit. 2017-02-14]. <<https://www.pharmacyregulation.org/registration/continuing-fitness-practise>>.